

Informácia o stave právneho štátu pre Európsku komisiu.

Združenie sudcov Slovenska /ZSS/, ako člen Európskej asociácie sudcov /EAJ/ je najväčšou nepolitickou dobrovoľnou stavovskou organizáciou sudcov /607 členov- sudcov z povolania a emeritných sudcov/, ktorého činnosť vychádza z ústavnej úpravy čl. 29 ods. 1 ústavy /právo slobodne sa združovať/, čo je totožné s čl. 11 ods. 1 Dohovoru a čl. 22 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, ktoré je súčasťou nášho právneho poriadku /čl. 154 c ods. 1 ústavy/.

V súlade s medzinárodnými dokumentmi /odporúčaniami/, ktoré podľa judikatúry ústavného súdu majú primeranú mieru právnej relevancie podľa čl. 1 ods. 2 našej ústavy /zakotvený pozitívny záväzok SR dodržiavať medzinárodné záväzky/ je cieľom stavovskej organizácie zabezpečiť nezávislosť súdnictva a sudcov, obhajovať ich záujmy a presadzovať právny štát.

Pri plnení uvedeného oprávnenia a súčasne i povinností považujeme za nevyhnutné informovať Vás náležite o zásadných legislatívnych zmenách v oblasti justície účinných od 1.1.2021 /ústavný zákon č. 422/2020 Z.z., zák. č. 423/2020 v súvislosti s reformou súdnictva/, ktoré v niektorých častiach spĺňajú kritériá aj o nerešpektovaní základného ústavného práva občana na súdnu ochranu len nezávislým a nestranným súdom /neodňateľné, nezrušiteľné a nepremlčateľné právo občana/ ako aj neakceptovateľným zásahom do ústavného princípu delby moci a nezávislosti súdnictva a sudcov.

Naše stanovisko /ktoré bude nižšie uvedené/ vychádza z konštantnej judikatúry Ústavného súdu SR, ktoré v týchto oblastiach vychádza i z inšpiratívnych rozhodnutí viacerých ústavných súdov krajín EÚ /Nemecko, Česká republika, Maďarsko – viď nález PL.ÚS 21/2014/

Zásadným zásahom do princípu delby moci a nezávislosti súdnictva je obmedzenie oprávnenia ústavného súdu pri zabezpečení jeho podstatnej /zásadnej / funkcie univerzálnej ochrany ústavnosti zakotvením neprípustnosti posudzovania prípadnej protiústavnosti ústavného zákona s ústavou /čl. 125 ods. 4 ústavy/ t.j. s princípmi demokratického a právneho štátu i základnými právami a slobodami občanov /tzv. materiálne jadro ústavy- klauzula večnosti/.

Princíp delby moci totiž predstavuje esenciálnu podmienku ochrany slobody a demokratického charakteru štátu a v právnom štáte sa zvlášť prísne uplatňuje vo vzťahu k súdnej moci s mocou zákonodarnou a výkonnou, ktorá je najzraniteľnejšia z týchto zložiek štátnej moci a preto je potrebné nezávislosť súdnej moci úzkostlivo strážiť pred bezprostrednými zásahmi, ako aj zásahmi nepriamymi, keďže v parlamentnej demokracii sú jednotlivé moci autonómne a vzájomne spojené len väzbami ústavnej kontroly a spolupráce /napr. PL.US 16/95, PL.US 25/00, PL.US 115/2011, I. US 54/01/.

Vo svojich dôsledkoch zakotvená zmena znamená, že ústavným zákonom budú možné svojvoľné zásahy /porušenie, ohrozenie/ do ktorýchkoľvek základných práv a slobôd občanov ako aj ktoréhokoľvek ústavného princípu materiálneho právneho štátu aktuálnou ústavnou väčšinou poslancov národnej rady a tým vytvorenie /vznik/ reálnych a neodvratiteľných podmienok na eróziu /rozklad/ demokracie a nástup totality prípadne až diktatúry.

Uvedená zmena ústavy nebola pritom navrhovaná v riadnom pripomienkovom konaní, ale až po jej skončení odsúhlasená /doplnená/ vládou, čím sa vylúčila akákoľvek transparentná diskusia zo strany odbornej i občianskej verejnosti.

Zároveň bolo zakotvené výrazné zníženie funkčnej imunity sudcov všeobecných súdov /čl. 148 ods.4 ústavy/ i zrušenie oprávnenia ústavného súdu dávať súhlas na väzobné stíhanie sudcu všeobecného súdu /vypustenie čl. 136 ods. 3 ústavy/ na rozdiel od rovnocenných ústavných činiteľov v právnom štáte / poslancov národnej rady a sudcov ústavného súdu/ čo reálne umožňuje vytvorenie priestoru na šikanovanie nepohodlných sudcov, ak nebudú rozhodovať podľa želaní vyslovených alebo naznačených orgánmi výkonnej moci /politickej moci/ t.j. nahradenie nezávislého zákonného sudcu sudcom závislým /ovplyvňovaným/ aj od spoločenskej atmosféry vytváranej politikmi i niektorými médiami.

Z verejne prístupných informácií vyplýva, že Európska komisia vedie konanie proti Maďarsku a Poľsku za porušovanie zásad právneho štátu i pre zásahy do princípov nezávislosti súdnictva a sudcov.

Podľa nášho názoru dochádza k porušovaniu týchto princípov vyššie uvedenými legislatívnymi zmenami aj v Slovenskej republike.

Dovolíme si preto Vás informovať podrobnejšie o našich právnych argumentoch, ktoré vychádzajú z kľúčových častí odôvodnení rozhodnutí ústavného súdu vydaných v konaní podľa čl. 128, čl. 125 ústavy, ktoré sú záväzné pre zákonodarcu v legislatívnom procese, keďže v sebe implikuje záväzok pre výkonnú, zákonodarnú a akúkoľvek inú moc v štáte bez ohľadu na jej úroveň, aby rešpektovala a dodržiavala rozhodnutia súdov aj vtedy, ak s nimi nesúhlasí, lebo rešpektovanie právomocí súdov je nevyhnutnou podmienkou pre dôveru verejnosti v súdnictvo a v širšom poňatí pre dôveru v právny štát / napr. PL.US 17/96, PL.US 27/2015, PL.US 7/2017, I. US 575/2017, rozhodnutie ESLP- sťažnosť č. 23465/03 bod. 136/.

Opodstatnené výhrady k časti legislatívnych zmien sú uvedené aj v stanovisku Predsedníctva Poradného výboru európskych sudcov zo dňa 9.12. 2020 /CCJE-BU/2020/3/. Jednoznačne skritizovalo zásahy do istoty funkčného obdobia členov Súdnej rady SR /spolitizovanie jej činnosti/, zásah do istoty funkčného obdobia a nepreložitelnosti sudcu bez jeho súhlasu pri zmene sústavy súdov a obmedzenie funkčnej imunity sudcov, keďže to vedie k väčšiemu politickému tlaku na sudcov.

Je potrebné uviesť, že predseda Súdnej rady SR Prof. JUDr. Ján Mazák, PhD. oznámil listom zo dňa 15.12.2020 prezidentke CCJE nesúhlas s uvedeným stanoviskom predsedníctva, pričom z textu listu vzniká dojem, že ide o stanovisko súdnej rady, ktorá o tom nerokovala, a nie o jeho osobný postoj /názor/. Postup zvolený predsedom súdnej rady je v príkrom rozpore /porušuje/ s ústavnou úpravou rozhodovania súdnej rady /čl. 141 a ods. 6 ústavy/, že stanovisko súdnej rady je platné len vtedy, ak za stanovisko hlasovalo najmenej 10 členov z celkového počtu 18 členov rady.

Na vecnú neopodstatnenosť argumentácie listu predsedu súdnej rady reagovalo Prezídium ZZS stanoviskom zo dňa 18.12.2020.

Na základe podnetu ZZS časť opozičných poslancov národnej rady /za stranu Smer - SD, Hlas- SD/ podala návrhy ústavnému súdu na vyslovenie nesúlady časti ústavných zmien i zmien zákona o reforme súdnictva v dňoch 18.12.2020 a 25.2.2021.

Poznámka: vložiť zaslaný text o výhradách ZZS k návrhu novely ústavy i zákona o reforme súdnictva

Výhrady k návrhu tzv. súdnej mapy

V súčasnosti v legislatívnom procese je návrh na tzv. zmenu súdnej mapy /návrh zákona o sídlach a obvodoch súdov SR/.

S navrhovaným riešením zmien súdnej mapy zásadne nesúhlasíme pre jeho výrazné nedostatky, pričom sudcovský zbor neodmieta potrebu zlepšenia efektivity súdnictva, ktorá sa však musí vykonať len na základe rozsiahlej odbornej diskusie so sudcami i odborným justičným aparátom, ako aj ďalšej odbornej i laickej verejnosti, keďže sa inak reálne nezabezpečí zlepšenie úrovne vymožitelnosti práva pre občanov i podnikateľov.

Neodstrániteľnou vadou návrhu súdnej mapy je odmietnutie /ignorovanie/ ministerstva spravodlivosti akceptovať štandardné kritériá Európskej komisie pre efektívnosť súdnictva /CEPEJ/ pre zistenie /spoznanie/ reálneho súčasného aktuálneho stavu podmienok výkonu súdnictva /materiálne, personálne, finančné/ a dosiahnuté výsledky kvality, kvantity a včasnosti konania, rozhodovania na Slovensku.

Kritériá CEPEJ pritom iné krajiny EÚ aplikovali pri riešení svojich problémov pre zvýšenie efektivity výkonu súdnictva.

Podľa zhodných kritérií sa realizuje projekt ministerstva spravodlivosti „Váženie prípadov“ za účasti sudcovského zboru, ktorý sa mal vyhodnotiť /hĺbková analýza/ v období od 1.1.2021 do 30.6.2021, čo ministerstvo úplne vynechalo, takže je vylúčené, aby Slovensko riešilo zlepšenie efektivity súdnictva aplikáciou /uplatnením/ výsledkov zistených podľa štandardných kritérií CEPEJ.

K vecným pripomienkam pracovníkov justície /pléna súdov, sudcovských rád, odborného administratívneho aparátu/ o reálnych rizikách /zjavne nedostatkoch/ vyplývajúcich z navrhovanej realizácie súdnej mapy ministerstvo odbornou protiargumentáciou nereagovalo.

V legislatívnych podkladoch návrhu zákona o súdnej mape je uvedené, že táto téma organizácie súdnictva je výsostne vnútroštátnou záležitosťou, nie je upravená v práve Európskej únie, nie je obsiahnutá v judikatúre Súdneho dvora EÚ, čo je v rozpore s právnym názorom uvedeného Súdneho dvora /napr. C-192/18, C-585/18, C-624/18, C-624/18, C-619/18, C-64/16/, ktorý nadväzuje aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva /ESLP/. Súdny dvor totiž rozhodol, že hoci organizácia súdnictva v členských štátoch patrí do právomoci týchto štátov, stále platí, že pri výkone tejto právomoci sú členské štáty povinné dodržiavať povinnosti, ktoré im vyplývajú z práva únie a najmä z čl. 19 ods.1 druhého pododseku Zmluvy o Európskej únii.

Pripomienky výraznej časti sudcovského zboru i odborného aparátu sú podporované /v niektorých otázkach/ stanoviskami Súdnej rady SR, Najvyššieho súdu SR, Generálnej prokuratúry SR, Rady prokurátorov SR, Slovenskej advokátskej komory, Združenia miest a obcí Slovenska /orgán územnej

samosprávy Slovenska/ akademickou obcou - právnickými fakultami /najmä zrejma bezdôvodnosť zrušenia odvolacích súdov v Bratislave a v Košiciach/.

Podľa dôvodovej správy sa má zabezpečiť odstránenie nedostatkov tzv. Mečiarovej reformy súdnictva v roku 1996/najmä vznik 8 krajských súdov/, pričom sa neuvádza podstatná skutočnosť, že zriadenie nových súdov nebolo samostatným projektom, ale neoddeliteľnou súčasťou reformy celého územnosprávneho členenia SR, kedy boli zriadené v súčasnosti presadzované sídla krajských súdov v Trnave i v Prešove.

Podrobnejšia vecná argumentácia vyplýva z nasledovných pripomienok ZZS zo dňa 26.2.2021 v pripomienkovom konaní.

Z á v e r :

Uvedené informácie Európskej komisii poskytujeme so zámerom, aby jej príslušné orgány v rámci zverených kompetencií preskúmali, či po schválení uvádzaných legislatívnych zmien /ústavný zákon č. 422/2020 Z.z , zák.č. 423/2020 Z.z. týkajúci sa reformy súdnictva/ i pripravovaného návrhu na tzv. súdnu mapu dochádza k zásahom do zásad demokratického a právneho štátu, nezávislosti súdnictva a sudcov v Slovenskej republike, pre nerešpektovanie /ohrozenie, obchádzanie/ štandardov krajín Európskej únie, ktoré vyplývajú nielen z judikatúry ústavných súdov krajín EÚ, Európskeho súdu pre ľudské práva, Súdneho dvora EÚ ale aj z právne významných medzinárodných dokumentov /napr. stanoviská tzv. Benátskej komisie, Výboru ministrov rady Európy, Európskej siete súdnych rád – ENCJ, Európskej asociácie sudcov- EAJ, Poradného výboru európskych sudcov – CCJE/.

S pozdravom,

V Košiciach, dňa 5.3.2021

JUDr. Juraj Sopoliga

Prezident

Združenie sudcov Slovenska